

Μεσογειακές οικογειτονιές: μεθοδολογίες προσέγγισης και εργαλεία σχεδιασμού

Δρ.Μ. Σίνου

Τμήμα Εσωτερικής Αρχιτεκτονικής, Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Αθήνας, Αθήνα, Πάντειο Πανεπιστήμιο, Εθνικό Κέντρο Επαφής ESPON

Δρ Σ. Κυβέλλου

Επίκ. Καθηγήτρια Πάντειο Πανεπιστήμιο Πολιτικών και Κοινωνικών Επιστημών, Τμήμα Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Αθήνα, Εθνικό Κέντρο Επαφής ESPON

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Οι μεθοδολογικές προσεγγίσεις και τα εργαλεία σχεδιασμού που εφαρμόζονται σε παγκόσμιο επίπεδο μελετώνται με στόχο να εντοπισθούν τα σημεία εκείνα που θα μπορούσαν να ενταχθούν σε μια μεσογειακή μεθοδολογία και εργαλείο και εκείνα που αφορούν περισσότερο άλλες περιοχές με διαφορετικές κλιματικές αλλά και κοινωνικοοικονομικές συνθήκες. Το άρθρο διερευνά μεσογειακές οικογειτονιές, που αποτελούν είτε αναπλάσεις περιοχών μέσα σε υπάρχοντα αστικό ιστό, είτε νέες επεκτάσεις πόλεων. Τα παραδείγματα εξετάζονται ως προς τα περιβαλλοντικά κριτήρια και τις πρακτικές που έχουν υιοθετηθεί στο σχεδιασμό τους. Ενώ στην κεντρική και βόρεια Ευρώπη εντοπίζονται πολλά παραδείγματα οικογειτονιών στις Μεσογειακές χώρες φαίνεται να υπάρχει λιγότερη εμπειρία σε αυτόν τον τομέα. Διερευνώνται πετυχημένα παραδείγματα οικογειτονιών στην Νότια Ευρώπη με στόχο να δημιουργηθεί ένας οδηγός καλών πρακτικών αλλά και να εντοπιστούν διαφορές μεταξύ παραδειγμάτων στην Βόρεια και Νότια Ευρώπη. Τα παραδείγματα εξετάζονται ως προς την κοινωνική προσαρμογή και τον στρατηγικό σχεδιασμό, τις στρατηγικές εξοικονόμησης ενέργειας, τη χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, τη χρήση νερού, την πρόληψη και προσαρμογή στις συνέπειες της κλιματικής αλλαγής, τον βιοκλιματικό σχεδιασμό, την άνεση του χρήστη και την αισθητική και ελκυστικότητα του σχεδιασμού.

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ – ΣΤΟΧΟΙ – ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Πολλές μελέτες έχουν αναληφθεί όσον αφορά την αειφόρο αστική ανάπτυξη ή οικο-γειτονιές της Ευρώπης. Ωστόσο, οι περισσότερες περιπτώσεις που έχουν ολοκληρωθεί και αναλύονται σε σχετικές μελέτες βρίσκονται στη Βόρεια Ευρώπη, δηλαδή η BedZed στην Αγγλία, Hamarby (Στοκχόλμη) και BO01 (Malmö) στη Σουηδία, Kronsberg (Ανόβερο) στη Γερμανία, Vesterbro (Κοπεγχάγη) και Kolding στη Δανία, Vauban στο Φράμπουργκ και άλλα. Ευρήματα από τα σχέδια αυτά επιτρέπουν σήμερα να μιλάμε για ένα βόρειο ευρωπαϊκό πρότυπο οικολογικής γειτονιάς (Souami, 2009). Ωστόσο, θα ήταν ενδιαφέρον να ερευνηθεί τα έργα της οικολογικής γειτονιάς στη νότια Ευρώπη τα οποία είτε ήδη υπάρχουν ή ακόμα σε φάση σχεδιασμού. Τα ερωτήματα που δημιουργεί είναι από τη μία πλευρά, η αειφόρος προσέγγιση που ακολουθήθηκε για τα έργα αυτά και, αφετέρου, τα ειδικά κριτήρια που εμπλέκονται σε κάθε περίπτωση. Για το σκοπό αυτό, διενεργείται έρευνα

όσον αφορά τα εργαλεία που χρησιμοποιούνται από την άποψη των περιβαλλοντικών κριτηρίων σε αρχές οι οποίες λαμβάνονται υπόψη από καθένα από αυτά και το πόσο εύκολα αυτά τα εργαλεία είναι να χρησιμοποιηθούν. Τέλος, μια συγκριτική ανάλυση που πραγματοποιήθηκαν σχετικά με τις διάφορες Νοτίου Ευρώπης σχέδια και τα περιβαλλοντικά κριτήρια που εμπλέκονται στην εφαρμογή τους.

Η παρούσα μελέτη συνοψίζεται σε τρεις βασικούς στόχους: α) τη διερεύνηση σύγχρονων εργαλείων και μεθοδολογιών σχεδιασμού και αξιολόγησης οικογειτονιών με στόχο τον εντοπισμό ομοιοτήτων και διαφορών αλλά και σημείων που μπορούν να οδηγήσουν σε μια μεθοδολογία πιο εξειδικευμένη για την περιοχή της Μεσογείου, β) τη μελέτη παραδειγμάτων μεσογειακών οικογειτονιών με στόχο να δημιουργηθεί ένας οδηγός καλών και κακών πρακτικών και γ) τη δημιουργία ενός νέου αξιολογικού εργαλείου για την μεσογειακή οικογειτονιά.

Η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε ως προς τον πρώτο στόχο εστιάζει στην παραμετρική ανάλυση των βασικών κριτηρίων υφισταμένων εργαλείων αναζητώντας κοινούς τόπους και διαφορές, ως προς τον δεύτερο στόχο τα περιβαλλοντικά κριτήρια των υπό εξέταση παραδειγμάτων διερευνώνται με το εργαλείο One Planet Living framework, ενώ το εργαλείο SD Med ΟΙΚΟΓΕΙΤΟΝΙΑ βασίστηκε:

1. Στην έρευνα και παραμετρική ανάλυση μεταξύ των εργαλείων που αφορούν στην βιώσιμη γειτονιά – οικογειτονιά
2. Στο εργαλείο SD Med αειφορικής αξιολόγησης κτιριακού περιβάλλοντος στην περιοχή της Μεσογείου
3. Στην έννοια του αξιοποίησης του εδαφικού κεφαλαίου σε τοπικό επίπεδο και της εξασφάλισης εδαφικής συνοχής (που εμπεριέχει την κοινωνική συνοχή).

1. ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΙΤΟΝΙΑΣ

Διαφορετικές προσεγγίσεις και προοπτικές μπορούν να εντοπιστούν σχετικά με τον ορισμό του όρου «γειτονιά» και «οικογειτονιά». Μια από τις πιο συνηθισμένες έχει να κάνει με την πυκνότητα και τον πληθυσμό. Η σχέση μεταξύ των επιπέδων της πυκνότητας και της γης σε μια χαρακτηριστική γειτονιά του 7500 άτομα. Το μήνυμα είναι σαφές: όσο χαμηλότερη είναι η πυκνότητα, τόσο μεγαλύτερο το ποσό του χώρου που καταλαμβάνεται από κτίρια, δρόμους και ανοιχτό χώρο. Η πυκνότητα καθαυτή δεν αποτελεί ένδειξη της ποιότητας του αστικού (Rogers, 1999). Ένας ενδιαφέρον ορισμός της οικογειτονιάς δίνεται από Barton όπου κατηγοριοποιεί ανάλογα με διάφορες χωρικές κλίμακες. Η μικρότερη κλίμακα είναι η κλίμακα κτίριο, η επόμενη είναι η κλίμακα του τόπου, μετά η κλίμακα γειτονιάς, της μικρής πόλης και τέλος της πόλης. Το κλειδί για την αειφορία και την υγεία θέματα που προσδιορίζονται από Barton είναι τα εξής: σχέδιο για τοπικές εγκαταστάσεις με ελκυστικές διαδρομές περιπάτου, των τοπικών κόμβων για την υποστήριξη υγιεινών τρόπων ζωής και η ανάπτυξη των τοπικών τροφίμων, τα απόβλητα, το νερό και τα συστήματα δέσμευσης της ενέργειας (Barton, 2010).

Η γειτονιά ορίζεται ως μια κατοικημένη περιοχή ή μικτή χρήση γύρω από τις οποίες οι άνθρωποι μπορούν εύκολα να περπατήσουν. Η έκταση του έργου είναι προσανατολισμένη στην πρόσβαση των πεζών, και είναι ουσιαστικά μια χωρική κατασκευή, ένα μέρος. Μπορεί να έχει ή να μην έχει σαφή όρια. Δεν έχει απαραίτητα κέντρο υπηρεσιών αλλά έχει μια ταυτότητα, την οποία ο τοπικός πληθυσμός αναγνωρίζει και δίνει αξία (Barton, 2000). Επιπλέον, είναι ενδιαφέρον να σημειωθούν οι τρεις διαφορετικές πτυχές της γειτονιάς που Barton διακρίνει. Πρώτον, η γειτονιά εκλαμβάνεται ως η

βάση για τη ζωή στο σπίτι, εκπαίδευση, ψυχαγωγία και τις δραστηριότητες απασχόλησης. Δεύτερον, θεωρείται ως τόπος, ως αισθητική εμπειρία και τρίτον ως ο τόπος για την κοινότητα (Barton, 2000).

Όλες αυτές οι τρεις πτυχές μπορούν να εντοπιστούν στα εργαλεία που θα παρουσιαστούν στην επόμενη ενότητα. Ωστόσο, κάθε εργαλείο που φαίνεται να έχει ένα ελαφρώς διαφορετικό προσανατολισμό ανάλογα με το αν θα χρησιμοποιηθεί από πολεοδόμους, ή αστικά σχεδιαστές, ή ακόμα και σε πιο πρώιμο στάδιο από ενδιαφερόμενους κατά τη διάρκεια λήψης αποφάσεων.

Επίσης, εδώ μπορούμε να αναφέρουμε ότι η προσέγγιση που θεωρούμε πιο ολοκληρωμένη είναι εκείνη που λαμβάνει υπ' όψιν της στο σχεδιασμό όχι μόνο τα θέματα της ενέργειας, της μεταφοράς, των πόρων αλλά και τις κοινωνικές και οικονομικές παραμέτρους.

1. ΤΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ

1.1 To BioRegional One Planet Living framework

Το πλαίσιο αυτό αποτελείται από δέκα αρχές οι οποίες έχουν ως στόχο τη δημιουργία βιώσιμων κοινοτήτων (Πίνακας 1). Η προσέγγιση είναι πολύ απλή και μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να βοηθήσει άτομα και οργανισμούς να εξετάσουν τις προκλήσεις της αειφορίας και να αναπτύξουν λύσεις www.oneplanetcommunities.org.

Πίνακας SEQ Πίνακας * ARABIC 1: Οι αρχές του BioRegional One Planet Living framework

1.2 To Eco Town framework από το

Cambridge Quality Charter of Growth

Η προσέγγιση Eco Town αφορά σε νέους οικισμούς με ελάχιστο αριθμό 5000 κατοικιών και στόχο να πλησιάσουν τα επίπεδα του μηδενικού άνθρακα (Πίνακας 2). Η προσέγγιση αποτελείται από τέσσερα πεδία, τα τέσσερα “Cs” (climate, connectivity, community and character) κλίμα, συνδεσιμότητα, κοινότητα και χαρακτήρα <http://showcase.homesandcommunities.co.uk/files/general/eco-town-report.pdf>.

Κλίμα	Ενέργεια
	Νερό
	Περιβάλλον
	Σχεδιασμός για χαμηλό άνθρακα
	Χαμηλή περιβαλλοντική ζημιά
Χαρακτήρας	Δημιουργία «Τόπου»
	Νέος σχεδιασμός και υψηλά σχεδιαστικά πρότυπα
	Ελκυστικότητα και επιθυμία
	Επενδύσεις
	Εγκαταστάσεις σε τοπικό επίπεδο
Συνδεσιμότητα	ευκαιρίες απασχόλησης
	Μεταφορές
	Υπηρεσίες
Κοινότητα	Κοινωνική σύνθεση
	Αρχές βιώσιμης κοινότητας
	Διακυβέρνηση
	Παράδοση οργάνωσης

Πίνακας 2: Οι βασικές αρχές του Eco-Town framework

1.3 Η προσέγγιση DPL

Η DPL είναι μια Ολλανδική προσέγγιση για τη βιώσιμη πολεοδομία που αποτιμά ποσοτικά τη βιωσιμότητα αστικών περιοχών βασισμένη σε 25 περιβαλλοντικούς, κοινωνικούς και οικονομικούς δείκτες (Πίνακας 3) http://connectedcities.eu/downloads/magazines/nt_2006_june_tno.pdf.

dpl – Προφίλ βιωσιμότητας μιας περιοχής

ΠΛΑΝΗΤΗΣ	ΑΝΘΡΩΠΟΣ	ΟΦΕΛΟΣ
Απόθεματα	Ασφάλεια	Οικονομική βιωσιμότητα
1 χρήση υλικών	10. κοινωνική ασφάλεια	20. τοπική εργασία
2 χρήση ενέργειας	11. ασφάλεια μεταφορών-κίνησης	21. τοπική οικονομική δραστηριότητα
3 χρήση γης	12. εξωτερική ασφάλεια	Βιώσιμες επιχειρήσεις
Τοπικό περιβάλλον	Υπηρεσίες	22. βιώσιμες επιχειρήσεις
4 διαχείριση νερού	13 ποιότητα υπηρεσιών	Δυνατότητα για αλλαγές
5 μόλυνση εδάφους	14 πρόσβαση στις υπηρεσίες	23 ευελιξία
6 διαχείριση αποβλήτων	Πράσινοι χώροι και νερό	24 μικτή χρήση
7 μόλυνση του αέρα, πράσινοι χώροι και νερό	15 τοπικοί πράσινοι χώροι	25 ICT υποδομές
8 ήχος	16 ποιότητα τοπικού νερού	
9.μυρωδιές	17 ποιότητα της περιοχής	
	18 ποιότητα των κατασκευών	

	19 κοινωνική συνοχή	
--	---------------------	--

Πίνακας 3: Οι δείκτες αξιολόγησης της βιωσιμότητας σύμφωνα με το DPL

1.4 Η προσέγγιση Med Eco-Quartier

Ο στόχος του Med Eco-Quartiers ήταν να προσδιορίσει με ακρίβεια τα κριτήρια και εργαλεία για τη δημιουργία οικολογικών γειτονιών στην περιοχή της Μεσογείου (Πίνακας 4). Τα τέσσερα εργαλεία που αναπτύχθηκαν είναι: Med Eco-urbanisme, Med Eco-constructibilité, Med Eco-gouvernance και Med Eco-sensibilisation <http://www.med-ecoquartiers.org/>.

MED Οίκο-πολεοδομία
1. Διακυβέρνηση και οργάνωση
2. Οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη
3. Φυσική και αρχαιολογική κληρονομιά
4. Περιορισμός της αστικής εξάπλωσης
5. Τοπικές υπηρεσίες
6. Μεσογειακά φυσικά και κλιματικά χαρακτηριστικά

Πίνακας 4: Τα έξι κριτήρια για την ανάπτυξη μεσογειακών οικογειτονιών από το MED Eco-urbanisme

1.5 Το LEED για Ανάπτυξη Γειτονιάς

Το εργαλείο χωρίζεται σε πέντε κατηγορίες. Καθεμία από αυτές έχει διάφορα κριτήρια ανάλυσης, συνολικά 43 (Πίνακας 5). Το εργαλείο όπως και το LEED για κτήρια δίνει πέντε βαθμολογίες: μη πιστοποιημένο, πιστοποιημένο, άργυρο, χρυσό και πλατινένιο www.usgbc.org/leed/nd/.

LEED for Neighborhood Development	
Εξυπνη Τοποθεσία και Συνδεσιμότητα	27 points
Σχεδιασμός Γειτονιάς	44 points
Πράσινες Υποδομές και Κτίρια	29 points
Καινοτομία και Διαδικασία Σχεδιασμού	6 points
Προτεραιότητα Περιφέρειας	4 points

Πίνακας 5: Οι βασικές κατηγορίες του πολυκριτηριακού εργαλείου LEED

1.6 HQE Aménagement

Η θεματική προσέγγιση περιγράφει τους στόχους που επιδιώκονται με τη βιώσιμη λειτουργία της ανάπτυξης (Πίνακας 6). Οργανωμένη σε 17 θέματα, επιτρέπει την άμεση επιλογή του έργου από την άποψη των αιφόρων δράσεων για την εφαρμογή των ακόλουθων χαρακτηριστικών της συναλλαγής και των θεμάτων των ενδιαφερομένων <http://assohqe.org>.

HQE Aménagement	
Στόχοι	Θέματα

Εξασφάλιση της ένταξης και συνοχής σε σχέση με τον αστικό ιστό και τις άλλες κλίμακες του χώρου	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ευρύτερη χωρική ενότητα και τοπικό πλαίσιο 2. Πυκνότητα 3. Κινητικότητα και προσβασιμότητα 4. Πολιτιστική κληρονομιάς, τοπίο και ταυτότητα 5. Προσαρμοστικότητα και εξελισιμότητα
Διατήρηση των φυσικών πόρων και προώθηση της ποιότητας και της διευθέτησης	<ol style="list-style-type: none"> 6. Νερό 7. Ενέργεια και Κλίμα 8. Υλικά και εξοπλισμός 9. Απόβλητα 10. Οικοσυστήματα και βιοποικιλότητα 11. Φυσικοί και τεχνολογικοί κίνδυνοι 12. Υγεία
Προώθηση της κοινωνικής ζωής και ενίσχυση της οικονομικής δυναμικής	<ol style="list-style-type: none"> 13. Οικονομία του έργου 14. Ανάμειξη χρήσεων και χρήσεις γης 15. Διάχυτη ατμόσφαιρα και δημόσιοι χώροι 16. Ένταξη και κατάρτιση 17. Τοπική οικονομική δυναμική

Πίνακας 6: Τα βασικά θέματα του HQE Aménagement

Η σύντομη ανάλυση των εργαλείων σχεδιασμού για τις οικογειτονιές έδειξε ότι έχουν διαφορετικό προσανατολισμό όσον αφορά στην εστίαση τους σχετικά με την περιβαλλοντική, κοινωνική ή οικονομική τους στρατηγική. Μερικά από τα εργαλεία φαίνεται να είναι περισσότερο προσανατολισμένα στο σχεδιασμό, ενώ άλλα εστιάζουν στην κοινωνική προσαρμογή. Το εργαλείο που επιλέχθηκε για τους σκοπούς της επόμενης φάσης της μελέτης, δηλαδή την αξιολόγηση μεσογειακών οικογειτονιών, όπως ήδη αναφέρθηκε στο τμήμα μεθοδολογίας, είναι το One Planet Living. Οι δέκα αρχές του εργαλείου θα αποτελέσουν σώμα της ανάλυσης που θα ακολουθήσει.

3. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΩΝ ΟΙΚΟΓΕΙΤΟΝΙΩΝ

Σε αυτό το τμήμα της εργασίας παρουσιάζονται μερικά παραδείγματα οικογειτονιών που εντοπίζονται σε περιοχές της μεσογείου. Κάποια από τα παραδείγματα αυτά είναι υλοποιημένα και κάποια στο στάδιο του σχεδιασμού ή της υλοποίησης. Οι γειτονιές αυτές έχουν διάφορες κλίμακες και καλύπτουν περιοχές περίπου από 10 έως 250 εκτάρια (Πίνακας 7). Η μελέτη αυτή των παραδειγμάτων είναι σε εξέλιξη με στόχο να εντοπιστούν εκείνα τα οποία θα μπορούσαν να αποτελέσουν στο μέλλον πρότυπα για την δημιουργία νέων οικισμών και στη χώρα μας. Παρουσιάζονται ένα παράδειγμα στην Πορτογαλία, τρία στην Ισπανία, τρία στην Γαλλία και εννέα στην Ιταλία. Στον Πίνακα 7 βλέπουμε κάποια γενικά στοιχεία για το κάθε έργο, ενώ στον Πίνακα 8 βλέπουμε την ανάλυση των περιβαλλοντικών οικονομικών και κοινωνικών παραμέτρων που οι οικογειτονιές αυτές έχουν συμπεριλάβει στον σχεδιασμό τους σύμφωνα με το One Planet Living.

Project name	plan	area	dwellings	inhabitants	total cost
Portugal					
Mata de Sesimbra, Lisbon		5300 he+4800he natural	8000 units tourist	25.000	800 mil Euro
Spain					
Entrenucleus, Dos Hermanas, Seville		39,5 hectares, 7, 2 hectares settlement	13500 units homes and offices		244 mil
Ecociudad Valdespartera, Zaragoza		243,3 hectares	9,678 social housing units		
Logroño Montecorvo, Rioja Province		56 hectares	3.000 carbon neutral homes		388 mil
France					
Andromède in Blagnac		210 hectares	3.700 housing		
Ville de Pezenace, Saint Christol		28 hectares		250 families	
Quartier Saint-Christol		29 hectares	90.000 sq met.		31 mil
Italy					
St.Rocco, Faenza		8,3 hectares	390 housing units	950	9,4 mil
Malizia Ecologic quarter, Siena		5 hectares	150 housing units + commercial etc		
Cognento project, Modena		11,7 hectares	220 housing units	770	5,5 mil
BIOPEP		14, 7 hectares	340 housing units		
Sanpolino quarter, Brescia			2.000 appartments		
Parco Ottavi project, Reggio Emilia		53 hectares	131.000qm useful surface, 1.500 housing units	4.500	
Pietrasana, Vigevano, - Pavia			220 lodgings		5,7 mil
Villa Fastigi, Pesaro		15 hectares	333 dwellings		
Bologne, quartier de la Bolognina ouest		30 hectares		64.000	

Πίνακας 7: Παραδείγματα Μεσογειακών οικογεντιών

ONE PLANET LIVING PRINCIPLES	Zero Carbon					Zero Waste		Sustainable Transport			Sustainable Materials	Local-Sust. Food	Sustainable Water		Land and Wildlife	Culture and			
	Solar - panels, wind control orientation	Renewable energy	biomass	Photovoltaic systems	Thermal stations	Waste management	Pedestrian routes	Bicycle network	Green belts	Urban bus lines	Covered parking	Sustainable materials	Local and sustainable foods	Rainwater storing	Water reutilisation	Water nets	Water devices	Land and wildlife	Connection with historical centres
Portugal																			
Mata de Sesimbra, Lisbon			•	•		•	•	•	•	•		•	•	•				•	•
Spain																			
Entrenucleus, Seville				•					•	•			•						
Valdespartera, Zaragoza	•	•							•	•		•	•			•		•	
Logroño Montecorvo, Rioja	•		•							•					•				
France																			
Andromède quarter, Blagnac			•			•	•	•		•			•	•					
Ville de Pezenace, SaintChristol			•	•		•	•	•	•	•			•	•					•
Italy																			
StRocco, Faenza				•	•			•	•	•			•	•					•
Malizia ,SienaCognento			•					•				•	•	•		•			
BIOPEP, Modena					•	•	•	•				•			•	•			
Sanpolino quarter, Brescia		•			•	•	•	•	•	•			•		•	•		•	
Parco Ottavi , Reggio Emilia				•	•	•	•	•	•		•		•	•	•				
Public Buildingsr, Pietrasana			•					•	•	•			•	•	•				
Villa Fastiggi, Pesaro		•						•	•	•		•						•	
Quartier de la Bolognina								•	•	•									•
Greece																			
Elefsis						•		•				•						•	
Iasmos	•	•	•	•		•	•					•						•	

Πίνακας 8: Παραμετρική ανάλυση των επιμέρους παραμέτρων βιωσιμότητας σύμφωνα με το One Planet Living framework

3. TO NEO ΕΡΓΑΛΕΙΟ SD-MED ΟΙΚΟΓΕΙΤΟΝΙΑ

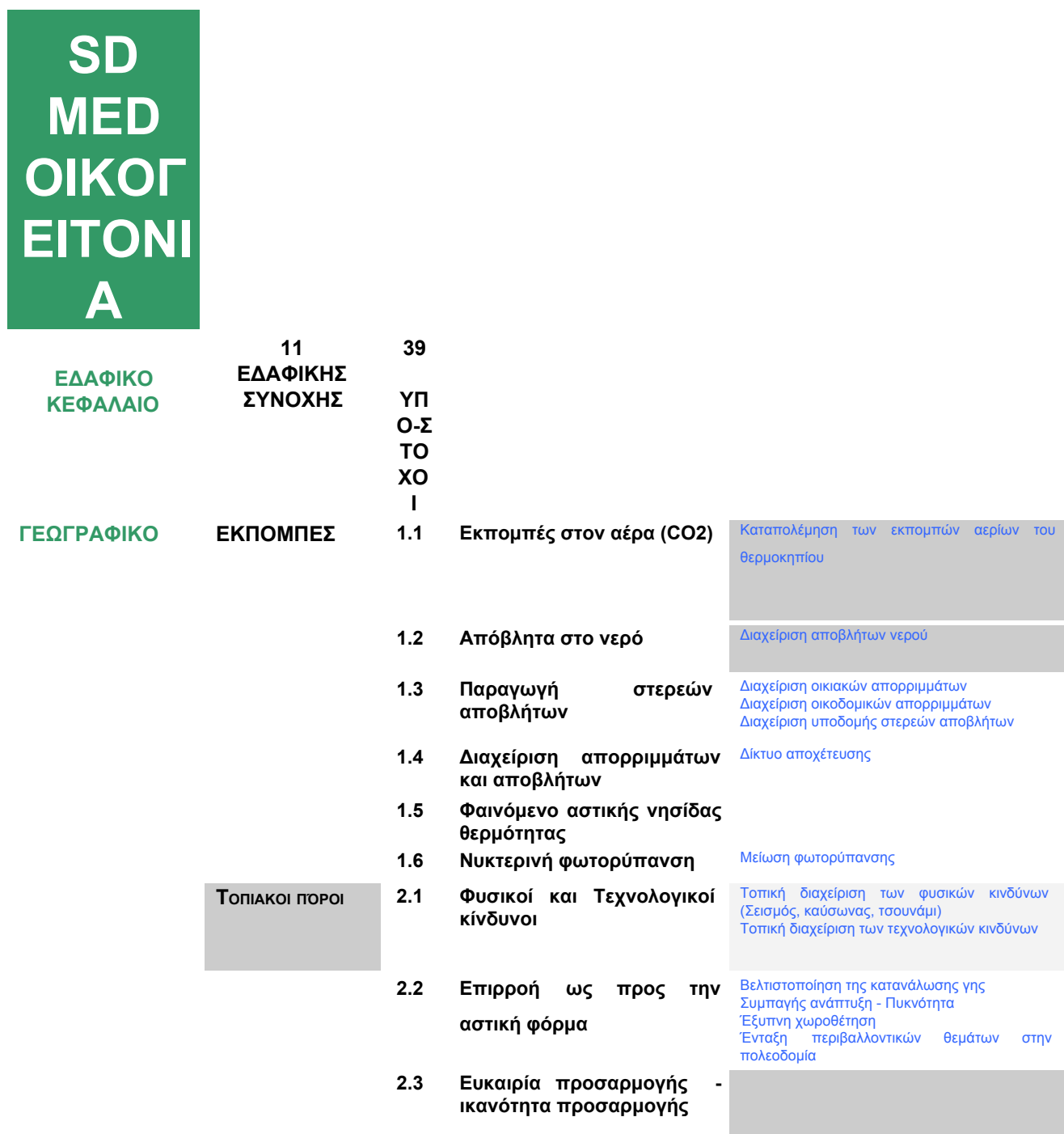
Όπως αναφέρθηκε και στην εισαγωγή της εργασίας το νέο εργαλείο SD Med ΟΙΚΟΓΕΙΤΟΝΙΑ βασίστηκε:

1. Στην έρευνα και παραμετρική ανάλυση μεταξύ των εργαλείων που παρουσιάστηκαν στο πρώτο μέρος και που αφορούν στην βιώσιμη γειτονιά – οικογειτονιά
2. Στο εργαλείο SD Med αειφορικής αξιολόγησης κτιριακού περιβάλλοντος (Sinou, 2006) στην περιοχή της Μεσογείου και
3. Στην έννοια του αξιοποίησης του εδαφικού κεφαλαίου σε τοπικό επίπεδο και της εξασφάλισης εδαφικής συνοχής (που εμπεριέχει την κοινωνική συνοχή) (Κυβέλου, 2010).

Η έννοια του εδαφικού κεφαλαίου μπορεί να διαχωριστεί σε γεωγραφικό, πολιτιστικό, πολιτικό, υλικό, κοινωνικό και πνευματικό κεφάλαιο ενώ η έννοια της εδαφικής συνοχής μπορεί να συμπεριλάβει τις εκπομπές, τους τοπιακούς πόρους, την πολιτιστική κληρονομιά, την διακυβέρνηση,

την οικονομική μεγέθυνση, τους πόρους, τη μεταφορική βιωσιμότητα, την υγεία και ασφάλεια, την εξωτερική προσβασιμότητα, την εσωτερική συνδεσιμότητα και τη δημιουργικότητα (Κυβέλου, 2010).

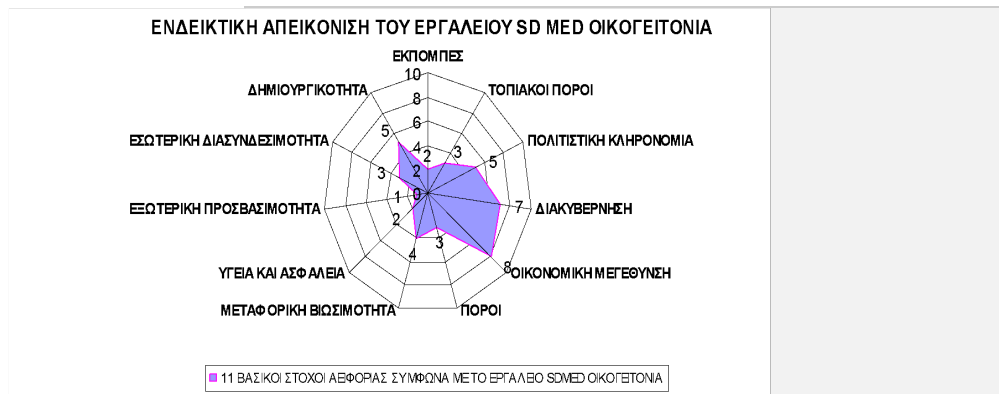
Η δομή του νέου εργαλείου αποτελείται από την βασική υποδιαίρεση του εδαφικού κεφαλαίου, τους έντεκα στόχους της εδαφικής συνοχής και σε αντιστοιχία 39 υποστόχους (Πίνακας 9). Οι υποστόχοι αυτοί διαιρούνται περαιτέρω σε περισσότερα κριτήρια με στόχο να συμπεριληφθούν όλες οι παράμετροι που μπορούν να επηρεάσουν τη βιωσιμότητα μιας γειτονιάς. Η τελική απεικόνιση του εργαλείου είναι υπό μελέτη, μια όμως πρώτη προσέγγιση βλέπουμε στο διάγραμμα του Πίνακα 10.

		2.4	Ποιότητα δημόσιου χώρου	Δενδροφυτευμένοι και σκιασμένοι δρόμοι Συνοχή και επικοινωνία μεταξύ υπαίθριων χώρων Σχεδιασμός με βιοκλιματικά κριτήρια
		2.5	Άνεση (θερμική, οπτική, ακουστική, οσφρητική)	Οχλήσεις συνδεδεμένες με τη γειτονία Ηχορύπανση στη γειτονία λόγω οχημάτων ή δραστηριοτήτων Ελαχιστοποίηση οικοδομικής όχλησης Οπτική ποιότητα του φυσικού περιβάλλοντος - θέα Οπτική ποιότητα του δομημένου περιβάλλοντος Προτιμητέες τοποθεσίες Τοπίο με αποδοτικότητα-επάρκεια νερού Προστασία απότομων πλαγιών
		2.6	Ποιότητα αέρα	Ποιότητα του εσωτερικού αέρα Ποιότητα του εξωτερικού αέρα
		2.7	Χωρική άνεση και άνεση δραστηριότητας	Ποιότητα κτιρίου Ποιότητα κατοικίας Ποικιλία στην κατοικία Ικανοποίηση χρηστών και κατοίκων Ενίσχυση της αρχιτεκτονικής ποιότητας Πρωτοπορία και υποδειγματική απόδοση
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ	ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ	3.1	Διατήρηση κληρονομιάς φυσικής βιοποικιλότητας	Διατήρηση υγροτόπων και περιοχών φυσικού κάλλους Προστασία αγροτικής γης Είδη υπό εξαφάνιση και οικολογικές κοινότητες
		3.2	Διατήρηση κληρονομιάς πολιτιστικής	
		3.3	Διατήρηση δομημένου περιβάλλοντος	Χρήση υπαρχόντων κτιρίων Διατήρηση ιστορικών πόρων και προσαρμοσμένη επανάχρηση Αναβίωση – επανάχρηση εγκαταλελειμμένων βιομηχανικών εκτάσεων, τοποθεσιών και εδαφών
ΠΟΛΙΤΙΚΟ	ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ	4.1	Λειτουργικότητα και δυνατότητα ελέγχου υπηρεσιών	
		4.2	Προσαρμοστικότητα και ευελιξία υπηρεσιών	
		4.3	Αντοχή και συντήρηση υπηρεσιών	
		4.4	Συμμετοχή κατοίκων στο έργο	
		4.5	Ιδιοκτησιακό καθεστώς γης και κτιρίων	
		4.6	ΣΔΙΤ	
ΥΛΙΚΟ	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΜΕΓΕΘΥΝΣΗ	5.1	Κόστος γης και κατασκευαστικό κόστος	Τοπική οικονομική δυναμική Δημιουργία κοινωνικής οικονομίας
		5.2	Κόστος κύκλου ζωής (€/έτος) (entretien, maintenance, exploitation et déconstruction)	
		5.3	Κόστος διαχείρισης αποβλήτων και κόστος εκπομπών (€/έτος)	
		5.4	Ενίσχυση τοπικής οικονομίας	Παρουσία οικονομικών δραστηριοτήτων Παρουσία λιανικού εμπορίου Παραγωγή τοπικών τροφίμων Κέντρα γειτονιάς μικτών χρήσεων

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ	ΠΟΡΟΙ	6.1	Επίδραση στους ενεργειακούς πόρους	Βελτίωση ενεργειακής αποδοτικότητας για θέρμανση, ψύξη και ηλεκτρισμό (κτιρίων και υποδομών) Χρήση ΑΠΕ (τοπικά) Προσανατολισμός Θέρμανση και ψύξη συνοικίας Πιστοποιημένα πράσινα κτίρια
		6.2	Εξάντληση πρώτων υλών	Ένταξη ανακυκλωμένων και επαναχρησιμοποιημένων υλικών, κατασκευών, μετασκευών και διαδικασίας κατεδάφισης στο κτίριο και τους δημόσιους χώρους
		6.3	Χρήση και διαχείριση νερού	Κατανάλωση πόσιμου νερού Χρήση και διαχείριση όμβριων υδάτων Διαχείριση νερού καταιγίδας
	ΜΕΤΑΦΟΡΙΚΗ ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑ	7.1	Μεταφορικό κόστος	Ανάπτυξη ICT Εγγύτητα κατοικίας και εργασίας
		7.2	Βελτίωση μεταφορών και μετακινήσεων	Βελτίωση των μέσων μαζικής μεταφοράς Ασφαλής και βολικές διαδρομές πεζών και ποδηλατών Περιοχές με μειωμένη εξάρτηση από αυτοκίνητο Διαμετακομιστικό κέντρο Δίκτυο ποδηλατοδρόμων και φύλαξης Μείωση του αποτυπώματος των χώρων στάθμευσης Δίκτυο δρόμων
	ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑ	8.1	Υγεία και παραγωγικότητα	Βελτίωση της καθαρότητας στην γειτονιά και τους κοινόχρηστους χώρους Δικαίωμα και προσβασιμότητα στην φροντίδα και περίθαλψη
	8.2	Ασφάλεια για τους χρήστες	Βελτίωση της ασφάλειας ανθρώπων για αγαθών Βελτίωση της ασφάλειας των δρόμων	
ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΡΟΣΒΑΣΙΜΟΤΗΤΑ	9.1	Προσβασιμότητα για τα άτομα με ειδικές ανάγκες	Προσβασιμότητα και καθολικός σχεδιασμός	
	9.2	Προσβασιμότητα σε ανοιχτούς χώρους	Πρόσβαση σε δημόσιους χώρους Πρόσβαση σε λειτουργίες ψυχαγωγίας	
ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΔΙΑΣΥΝΔΕΣΙΜΟΤΗΤΑ	10.1	Συμμετοχή χρηστών	Εμπλοκή κατοίκων και χρηστών στην διαδικασία βιώσιμης ανάπτυξης Συμμετοχή των κατοίκων στις αποφάσεις και έργα που σχετίζονται με την γειτονιά Ενδυνάμωση της κοινότητας Προβολή και συμμετοχή της κοινότητας	
	10.2	Δημιουργία θέσεων εργασίας		
	10.3	Κοινωνική ποικιλότητα		
ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ	ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑ	11.1	Ενίσχυση εκπαίδευσης – Επίπεδα εκπαίδευσης και επαγγελματικών δεξιοτήτων	Ποικιλία στην κατανομή ηλικιών Κοινότητες μικτών εισοδημάτων Συνδεδεμένη και ανοιχτή κοινότητα Συνεργασίες Προώθηση ακαδημαϊκής επιτυχίας Ενδυνάμωση του ρόλου του σχολείου στη γειτονιά Διεθνής πολιτιστικοί σύνδεσμοι - συνδεσιμότητα

Πίνακας 9: Το νέο εργαλείο SD-Med Οικογειτονιά

Πίνακας 10: Προσχέδιο απεικόνισης του εργαλείου SD Med Οικογειτονιά

4. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Οι κλιματικές, κοινωνικές και πολιτισμικές διαφορές που η περιοχή της Μεσογείου έχει σε αντίθεση με την Κεντρική και Βόρεια Ευρώπη καθιστά αναγκαία τη δημιουργία ενός εργαλείου προσαρμοσμένο στις δικές μας ανάγκες και ιδιαιτερότητες. Η έρευνα έδειξε ότι τα εργαλεία αξιολόγησης της οικογειτονιάς έχουν δομηθεί πάνω σε διαφορετικές αρχές και ιδέες. Η πληθώρα εργαλείων και η αξιολόγηση τους αποτελεί βοήθημα για τη δημιουργία μιας νέας πρότασης. Η παραμετρική ανάλυση των εργαλείων που επιλέχθηκαν δημιούργησε μια βάση για τη δημιουργία ενός νέου εργαλείου που θα μπορέσει με ευαισθησία να αντιμετωπίσει τις ιδιαίτερες ανάγκες της περιοχής της Μεσογείου.

Οι Μεσογειακές οικογειτονιές είναι μια πραγματικότητα και η γνώση και το προηγούμενο που έχουν δημιουργήσει είναι ένα πολύ χρήσιμο απόθεμα γνώσης που μπορούμε να αξιοποιήσουμε. Η διερεύνηση των υφιστάμενων παραδειγμάτων δίνει σημαντικές πληροφορίες για το ποια κριτήρια της βιωσιμότητας χρησιμοποιούνται συχνότερα από τις στρατηγικές που ακολουθούνται.

Τα σύγχρονα χωροταξικά κριτήρια προτείνουν την έννοια της αξιοποίησης του εδαφικού κεφαλαίου (territorial capital) αλλά και της εδαφικής συνοχής (territorial cohesion) πάνω στις οποίες στηρίζεται το νέο μεθοδολογικό εργαλείο για την Μεσογειακή Οικογειτονιά SD Med Οικογειτονιά. Ένα εργαλείο που θα αντιμετωπίσει το ζήτημα της βιωσιμότητας σε κλίμακα γειτονιάς με ευαισθησία στις Μεσογειακές ανάγκες και ιδιαιτερότητες.

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ/ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Final Report of the Urban Task Force , Chaired by Lord Rogers of Riverside, (1999), E&F Spon, London, England.
- Barton H., ed by, 2000, The Potential for Eco Neighbourhoods, Earthscan Publications Ltd, London.
- Barton H., Grant M. and R. Guise, (2010), Shaping Neighbourhoods, for local health and global sustainability, Routledge, London and New York.
- Kyvelou S., (2010), From spatial planning to spatial management: the concepts of strategic spatial planning and territorial cohesion in Europe, Ed. KRITIKI, Athens.
- Kyvelou, S. and T. Papadopoulos, (2010) , Exploring a South-European eco-neighbourhood model: Planning forms, constraints of implementation and emerging resilience practices, International Journal of Environment and Sustainable Development.
- Kyvelou, S., Papadopoulos T. and M. Sinou, (2011), Planning and building a South-European eco-neighborhood: From policies, strategies and concepts to practice, International Conference SB11 Helsinki, October 2011.

Sinou M. and S. Kyvelou, (2006), Present and future of building performance assessment tools, International Journal of Management of Environmental Quality, UK, Volume 17, Number 5, 570-586.

Souami T., (2009), Éco-quartiers, secrets de fabrication: analyse critique d'exemples européens, Paris, les Carnets de l'info.

ESPON Project 2.3.2 Governance of territorial and urban policies from EU to local level Luxemburg, (2005).